

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Toespraak Voorzitter

Dankwoord bij het in ontvangst nemen van het evaluatie rapport van de kabinetsformatie 2021/2022, 23 februari 2023

Laat ik beginnen met het danken van de onderzoekscommissie: Voorzitter Carla van Baalen, Alexander van Kessel, Mark van Twist en Paul Bovend'Eert, voor deze waardevolle evaluatie en presentatie.

Ook wil ik alle geïnterviewden, een aantal van u zit hier in de zaal, danken voor de nuttige input.

Dit is de derde keer dat er een evaluatie is gedaan over de kabinetsformatie. En zoals te lezen valt, verloopt geen enkele formatie hetzelfde. Van het concert des formaties ontvangt niemand een program, dat mag duidelijk zijn.

De vorige formatie - die 225 dagen duurde - ging in 2017 de geschiedenisboeken in als de langste formatie tot dan toe. Maar de formatie van 2021 verbrak dat twijfelachtige record met 300 dagen, en dat is niet iets om trots op te zijn.

Het was een formatie die moeizaam verliep en zich kenmerkte door getroebleerde verhoudingen. En plaatsvond in een tijd van corona en de bijbehorende maatregelen. Maar ook speelden andere onverwachte en unieke gebeurtenissen een rol.

Dit alles zorgde voor veel onrust en onduidelijkheid. De formatie heeft daarmee het vertrouwen in politiek en bestuur niet doen toenemen. Zeg ik subtiel.

Een formatie is niet alleen uniek, maar - zo stelt de onderzoekscommissie - achter de praktijk van deze kabinetsformatie gaan veel paradoxen schuil. Ik noem er een paar.

De transparantie paradox bijvoorbeeld. Die heb ik zelf ook gevoeld. Als Kamervoorzitter wil je ervoor zorgen dat de Kamer goed geïnformeerd wordt, maar die informatiebehoefte mag de onderhandelingen van *diezelfde* Kamer niet in de wielen rijden.

Een ander typerende Haagse paradox voor deze formatie was het streven naar een beknopt regeerprogramma op hoofdlijnen... Het resultaat echter - na 300 dagen - was toch een gedetailleerd boekwerk. Dat kwam omdat de Kamer zelf toch ook uiteindelijk behoefte heeft aan cijfermatige details en stevige onderbouwing van de beleidsvoornemens.

Tot slot wil ik nog de regie paradox benoemen. Nergens staat beschreven wat de regierol van de Tweede Kamer nu precies inhoudt. Daarom is de evaluatiecommissie ook expliciet gevraagd onze rol goed tegen het licht te houden.

De commissie constateert terecht dat er geen eenduidige opvatting is over de positie en de rol van de Tweede Kamer bij de formatie.

Het moge duidelijk zijn dat de Tweede Kamer wel degelijk een regierol vervult bij de formatie. Maar hoe deze rol ingevuld moet worden is iets waarover de Kamer zich zal moeten buigen en het gesprek zal moeten voeren. Ik zie een belangrijke opdracht voor de Kamer zelf.

Nogmaals dank voor al uw werk. Een dergelijke diepe evaluatie helpt ons te doorgronden hoe de formatie is gelopen. Zodat we er vervolgens lering uit kunnen trekken voor de toekomst. En

dit evaluatierapport geeft ons veel stof tot nadenken. Vooral dus over hoe wij als Kamer de regie nemen. Wordt vervolgd.